

Verspreiding en vliegtijd

Europees. Van België en Frankrijk tot in Europees-Rusland en van Noord-Duitsland tot de Pyreneeën, Italië en de Balkan. In Noordwest-Europa zeldzaam.

In ons land bekend van vier exemplaren uit Limburg: een vrouwtje uit een malaiseval in gebied De Krang bij Swartbroek op 6 juni 1999 (SMIT & VAN AARTSEN 2000), een vrouwtje op 29 mei 2003 bij Epen en twee vrouwtjes op 22 mei 2005 in het Vijlenerbos.

Een generatie.

Ecologie

De Nederlandse exemplaren zijn gevangen op de scheiding van een verruigde akker en een gemengd bos met voornamelijk eiken (SMIT & VAN AARTSEN 2000) en in een schaduwrijk bronbos (pers. obs. B. Brugge). In het buitenland is de soort gevonden in beukenbos (Duitsland, FETZER 1937) en weide daarlangs (BARKEMEYER 1994), vochtig loofbos (Duitsland, pers. obs. W. Renema) en wegbermen daarlangs (pers. obs. M. Reemer en J.T. Smit) en in naaldbos langs stroompjes (SPEIGHT 2003B). De soort wordt doorgaans met slechts een exemplaar tegelijk gevonden en herhaaldelijke vondsten op dezelfde vindplaats zijn zeldzaam. Uitzondering is de waarneming van Fetzer (1937), die in een jaar tijd vijftien exemplaren op een vindplaats verzamelde. Bloembezoek is waargenomen op aardbei (FETZER 1937).

Mannetjes zijn snel vliegend en kortstondig zwevend gezien tussen robertskruid op een schaduwrijke plek in het bos (pers. obs. W. Renema). Vrouwtjes zijn laag boven de grond vliegend waargenomen tussen vegetatie. Eileggende vrouwtjes zijn enkele malen waargenomen op met mos overdekte wortels van beukenstompen; ze probeerden tussen het mos te kruipen (FETZER 1937). Een vrouwtje in gevangenschap heeft eitjes gelegd op mosblaadjes (FETZER 1937). Ook de Nederlandse vrouwtjes uit Epen en het Vijlenerbos vlogen laag en 'zoekend' boven de vegetatie (pers. obs. B. Brugge & J. van Steenis).

In gevangenschap gelegde eieren op mosblaadjes kwamen na drie dagen uit. Ondanks het aanbieden van talrijke bladluizen is het niet gelukt om de larven in leven te houden (FETZER 1937). De levenswijze van de larven is onbekend.

Summary – Very rare. First recorded in 1999, two more records since (four females in total). In or along deciduous forest.

Orthonevra Glimmers

WR

Kleine metaalglanzende zweefvliegen (4-7 mm). Achterlijf glimt langs de randen en is dof op het midden. Ze lijken op *Chrysogaster*-soorten en op *Riponnensia splendens*, maar randader c wijkt terug en komt onder een stompe hoek uit op ader 3.

Taxonomie en determinatie

Tot 1994 werd *R. splendens* ook tot *Orthonevra* gerekend, maar Maibach et al. (1994a) deelden deze soort in een eigen genus in. De Nederlandse soorten zijn te determineren met

alle gangbare Nederlandstalige tabellen. Van der Goot (1981a) geeft een tabel voor de Noordwest-Europese soorten.

Verspreiding

Holarctisch, oriëntaals en neotropisch genus met ruim vijftig soorten, met de meeste soorten (31) in het palearctische gebied en dertien soorten in Europa. In Nederland zijn vier soorten waargenomen. Uit België en Nedersaksen is *O. elegans* Meigen, 1822 bekend, hoewel deze soort daar de laatste jaren niet meer is waargenomen. Uit Nedersaksen is bovendien *O. erythrogona* Malm, 1863 gemeld.

Ecologie

De meeste *Orthonevra*-soorten zijn kritisch in hun biotoopkeuze, maar de groep als geheel komt voor in uiteenlopende habitats, zoals droge kalkgraslanden, beekjes in voedselrijke bossen en laagveenmoerassen.

De larven leven op waterplanten en filteren bacteriën uit het water.

Orthonevra brevicornis Bosglimmer

WR

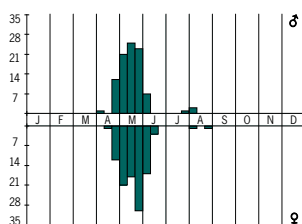
Middelgrote, metaalgroene tot bronskleurige *Orthonevra* met geheel zwarte poten en vrijwel rond derde antennelid. Lengte 5-7 mm.

Verspreiding en vliegtijd

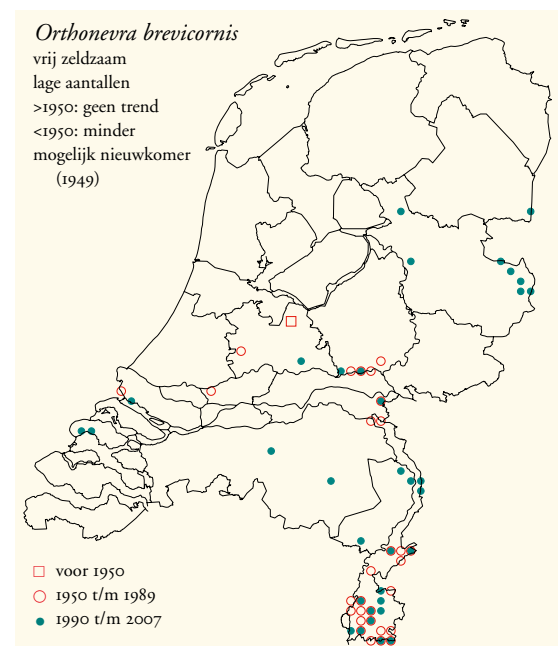
Palearctisch. Van West-Europa tot in West-Siberië en de Kaukasus. In Europa van Midden-Zweden tot aan de Pyreneeën en van Engeland tot aan Roemenië.

In Nederland vrij algemeen in Zuid-Limburg en vrij zeldzaam in het binnenland. Er zijn vier vindplaatsen in het duingebied ten zuiden van de Nieuwe Waterweg. De eerste waarneming is uit 1949. De soort is het meest waargenomen van 1980-1993; daarna is hij afgenomen.

Orthonevra brevicornis lijkt in één generatie te vliegen, maar de augustuswaarnemingen duiden mogelijk op een zwakke

Orthonevra brevicornis

tweete generatie, die ook in Groot-Brittannië aanwezig is (MORRIS & BALL 2000).

Ecologie

Open bossen op vochtige grond, vaak in de buurt van kwel.

De vliegen zitten op zonbeschenen bladeren in de ondergroei of bezoeken bloemen van struiken langs bosranden. De larven en poppen zijn gevonden aan de oevers van plasjes en riviertjes rijk aan organisch materiaal (HARTLEY 1961, MAIBACH & GOELDIN DE TIEFENAU 1994). Ook zijn vers ontpopte vliegen gevangen in vallen geplaatst in rietland (NÖTZOLD 2000). Deze vindplaatsen van de larven, gecombineerd met de biotoop waarin de vliegen worden gevonden, suggereren dat de larven leven in voedselarm zuurstofrijk water.

Summary – Scarce. Less common before 1950, no trend since. Open forests on moist soil, often with seepage.

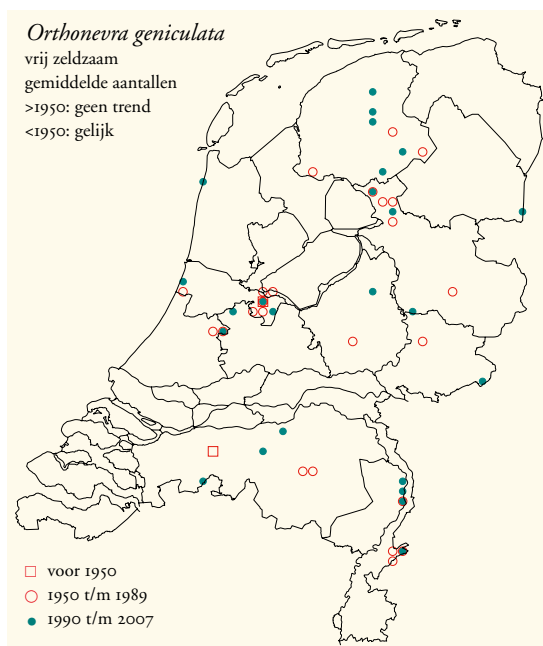
Orthonevra geniculata Vroege glimmer

WR

Kleine, paars (mannetje) of metaalgroen (vrouwje) glanzende *Orthonevra*. Poten zwart met oranje of gele scheenbases en dito eerste tarsleden; tweekleurig pterostigma en verdonkerde dwarsaders. Lengte 5-6 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Siberië en Mongolië. In Europa van Noord-Zweden tot Midden-Frankrijk en van Engeland tot Roemenie en Bulgarije. In Nederland vrij zeldzaam in het binnenland en het kustgebied en zeldzaam in de duinen. De grootste populaties vinden we in het Vechtplassengebied en de Kop van Overijssel. Een generatie.

Ecologie

Hoog- en laagveenmoerassen met hoogopgaande oever- en struikvegetatie. *Orthonevra geniculata* is mobiel en kan ook in drogere gebieden op bloemen worden waargenomen.

De imago's zitten vaak op bloemen en bladeren van onder andere appel, gele lis, moeraswolfsmelk en (laatbloeiende) wilg. Mannetjes zijn zwevend waargenomen tussen pollenvegetatie op maximaal 50 cm hoogte.

Er is een waarneming bekend van een vrouwtje dat 1-5 eitjes legde op uit de modder stekende takjes en grassprietjes en aan de onderkant van kroosblaadjes (pers. obs. J. van Steenis). De larve is onbekend.

Summary – Scarce. No apparent trends. Fenland and bogs with high marsh vegetation and shrubs. A female was observed ovipositing eggs on both grass leaves and twigs sticking out of the mud and on the underside of *Lemna*.

Orthonevra intermedia Veenglimmer

WR

Vrij grote, groen glanzende *Orthonevra*. Poten zwart, maar knieën, scheenbases en tarsen licht en vleugels geheel helder, in tegenstelling tot *O. geniculata*. Lengte 6-7 mm.

Orthonevra intermedia
mannetje op gele lis.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Kamtsjatka. In Europa van Noord-Zweden tot België en van Nederland tot de Kaukasus.

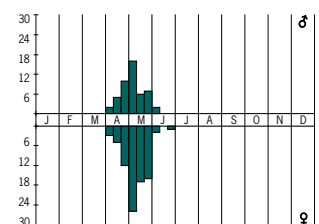
In Nederland vrij zeldzaam in binnenland en aangrenzend kustgebied. Op vindplaatsen in laagveengebieden op de rand van de binnenlandse zandgronden (Vechtplassen, kop van Overijssel) en hoogveengebieden (bijvoorbeeld Bargerveen) kunnen grote aantallen voorkomen.

Mogelijk twee generaties.

Ecologie

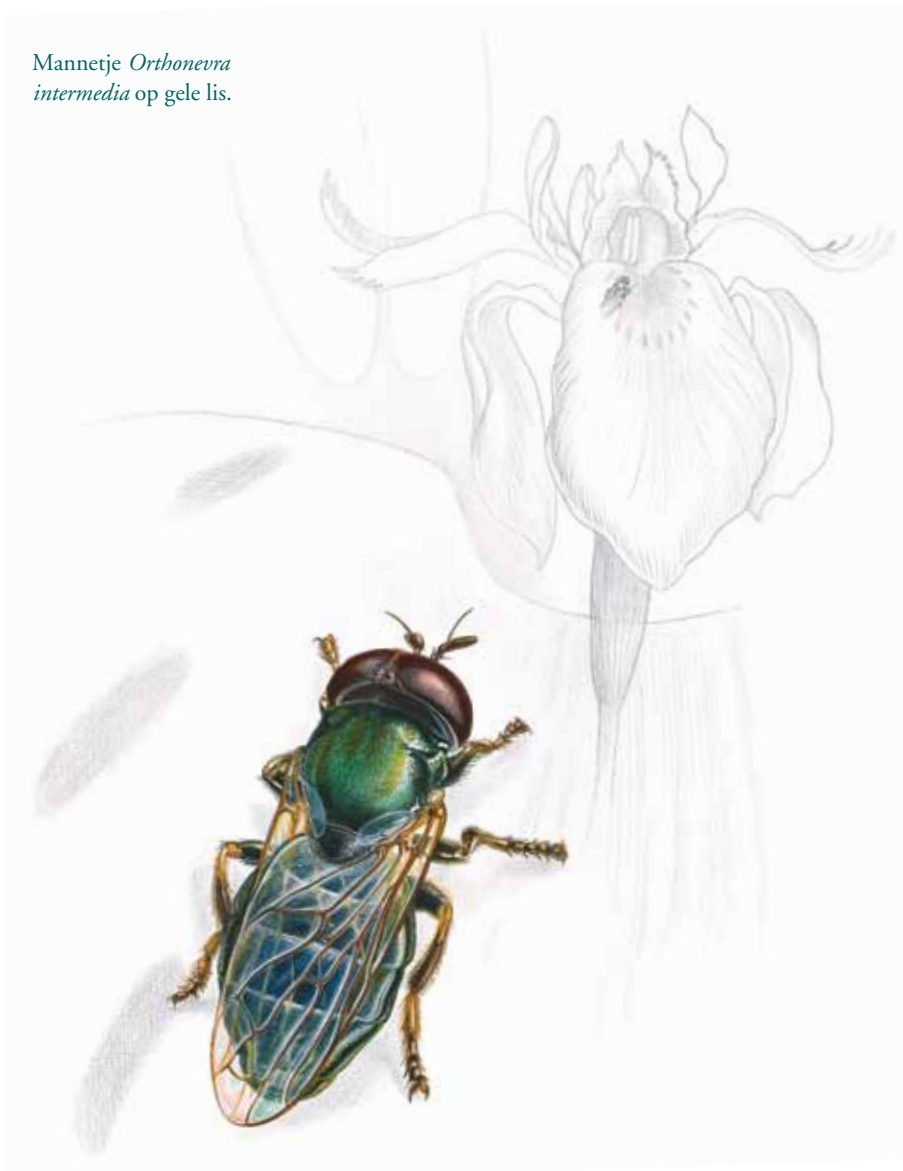
Bosranden, open plekken in moerasbossen en bloemrijk rietland. *O. intermedia* kan in grote aantallen worden gevonden in bosranden en open plekken in veenbossen. Hij wordt, meestal in veel kleinere aantallen, ook aangetroffen in overige vochtige loofbossen waar stukjes veen aanwezig zijn, bijvoorbeeld in verlande afgesneden beekmeanders.

De vliegen zonnen op bladeren tot twee meter hoogte. Beide geslachten bezoeken bloemen, zoals gele lis, moeraswolfsmelk, lijsterbes en sporkehout. In laagveengebieden zitten soms meerdere exemplaren op een enkele bloem van gele lis of op een bloemscherm van moeraswolfsmelk. Paring in

Orthonevra geniculata

Mannetje *Orthonevra intermedia* op gele lis.

kop-kophouding is vaak waargenomen, met name op bloemen en bladeren van gele lis. De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Summary – Scarce. Increased since 1950. Open areas in marsh forests and fenland.

Orthonevra nobilis Zomerse glimmer

WR

Kleine, koperkleurige *Orthonevra* met geheel zwarte poten en lang en spits derde antennelid. Vleugels vaak met zwakke verdonkerde vlek op ongeveer een derde van de top. Lengte 4-6 mm.

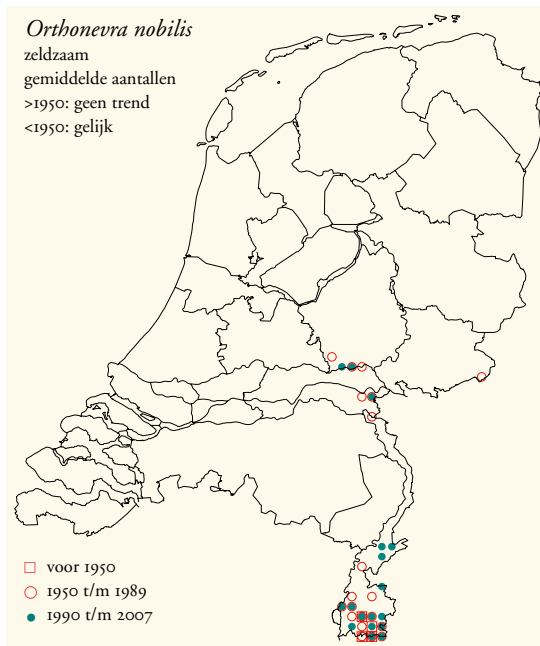
Verspreiding en vliegtijd

Palaarctisch. Van West-Europa tot in China en Oost-Siberië. In Europa van Noord-Zweden tot Centraal-Spanje en van Ierland tot in Rusland. In Zuidoost-Europa alleen in bergachtig gebied.

In Nederland vrij algemeen in Zuid-Limburg en aangrenzend binnenland. Zeldzaam in het binnenland, waar de meeste waarnemingen aan de voet van stuwwallen gedaan zijn. Twee generaties.

Orthonevra nobilis

zeldzaam
gemiddelde aantallen
>1950: geen trend
<1950: gelijk

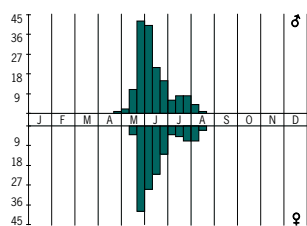
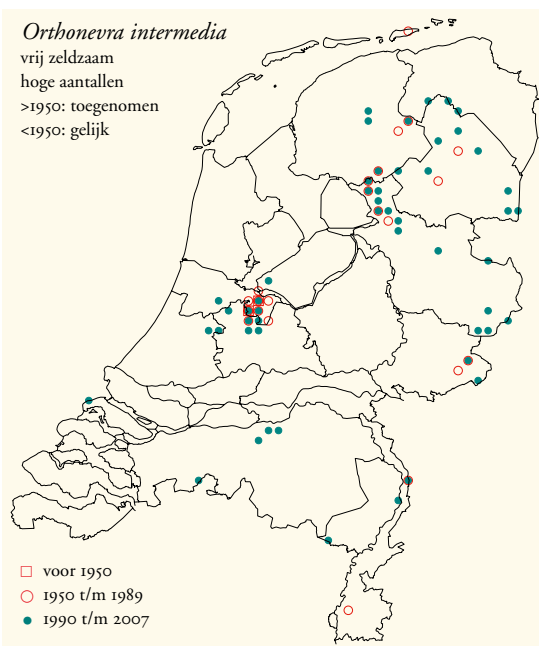

Ecologie

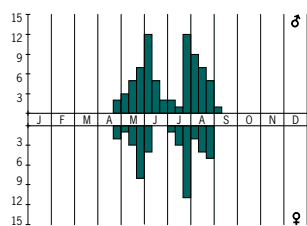
Kalkgraslanden en kruidenrijke ruderaal, vrij droge tot droge bermen en struwelen, vaak in de buurt van bossen. De larven ontwikkelen zich in water maar de vliegen hebben een voorkeur voor droge, bloemrijke graslanden. *Orthonevra nobilis* kan talrijk voorkomen op kalkgraslanden, waar ze bloeiende wilde peen bezoeken of op braamstruwelen in de bosrand zitten. Ze zitten langdurig op dezelfde plaats of lopen op bloemen langzaam heen en weer, maar vliegen snel van de ene zitplaats naar de andere. De paring vindt plaats in touwtrekhouding en is waargenomen op wilde peen. Soms zitten meerdere mannetjes op een vrouwtje.

Orthonevra intermedia

vrij zeldzaam
hoge aantallen
>1950: toegenomen
<1950: gelijk

Orthonevra intermedia

Orthonevra nobilis

De larve is gevonden in bronnetjes en langs beekjes in ve-nige modder (MAIBACH & GOELDIN DE TIEFENAU 1994).

Summary – Rare. No apparent trends. Adults found in open, dry habitats, often near forests, like calcareous grass-lands, roadsides and shrub vegetation.

Paragus Krieltjes

MR

Kleine tot zeer kleine zweefvliegen (4-7 mm), meestal zwart, maar soms met gedeeltelijk rood of geel achterlijf. Het ge-zicht is meestal geel met een zwarte middenstreep en steekt iets naar voren. De middenknobbel is vaak onduidelijk.

Taxonomie en determinatie

Hoewel er nog regelmatig nieuwe Europese *Paragus*-soorten worden beschreven, zal er in de taxonomie van de Neder-landse soorten waarschijnlijk een enkele naamsverande-ring naniet veel meer veranderen.

Veel soorten kunnen alleen aan de hand van de mannelijke genitaliën op naam worden gebracht, maar bij vrouwtjes is de vorm van de laatste achterlijfssegmenten tot op zekere hoogte soortspecifiek (GOELDIN DE TIEFENAU 1976).

Verspreiding

Holarctisch, oriëntaals, afrotropisch en Australisch genus met naar schatting zeventig beschreven soorten, voorname-lijk uit de oude wereld. In Europa komen circa dertig soor-ten voor, waarvan er zes uit Nederland bekend zijn. In re-cente Nederlandse naamlijsten (BARENDREGT 2001a, W. VAN STEENIS & BARENDREGT 2002) wordt *P. finitimus* Goeldlin de Tiefenau, 1974 als zevende soort opgevoerd, maar de betreffende Ne-derlandse exemplaren bleken tot *P. bicolor* te behoren (REEMER & RENEMA 2004).

Potentiële nieuwkomers voor de Nederlandse fauna zijn *P. constrictus* Simić, 1986, *P. finitimus* en *P. flammeus* Goeldlin, 1971, die alle uit het nabije buitenland bekend zijn (BAUGNÉE 1999, 2004, VERLINDEN 1991, VUJIĆ ET AL. 1998).

Ecologie

De volwassen dieren zijn over het algemeen warmtemin-nend en komen veel voor in droge graslanden. Ze bezoeken vaak bloemen. De larven voeden zich met bladluizen, zowel op kruiden als in bomen (ROTHERAY 1993).

Paragus albifrons Gevlekt kalkkrieltje

MR

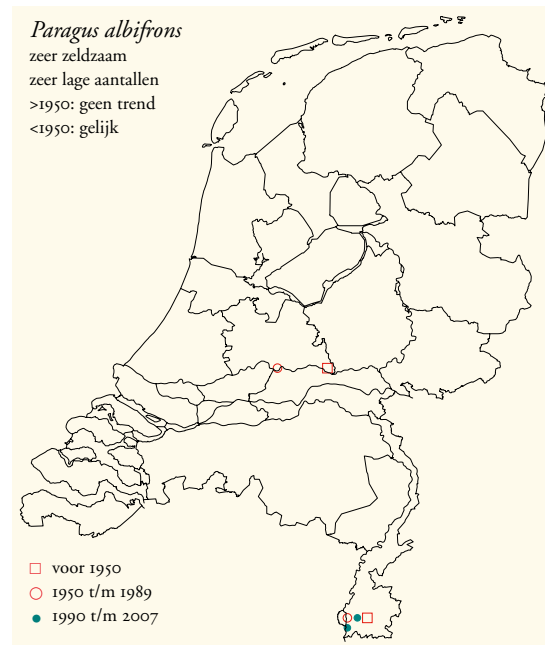
Middelgrote, vrij brede *Paragus* met drie paar onduidelijke haarbandjes op achterlijf en vaak met klein of groot rood vlekje op rugplaatje 2. Lijkt sterk op *P. pecchiolii*; alleen mannetjes van deze twee soorten betrouwbaar te onder-scheiden aan genitaalkenmerken. Lengte 5-6 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Centraal-Azië en Oost-Siberië. In Europa van Zuid-Engeland en Zuid-Noorwegen tot aan de Middellandse Zee. In Centraal- en Zuid-Europa niet zeldzaam.

Bij ons zeer zeldzaam en vrijwel alleen uit Zuid-Limburg bekend, op vondsten in Culemborg (1950) en Rhenen (1936) na. Van de twaalf bekende Nederlandse exemplaren zijn er zes in 1997 gevonden.

Aantal generaties onbekend.

Ecologie

Droge, warme graslanden en open plekken in bossen.

De volwassen dieren zijn laag boven de grond te vinden op zonnige plaatsen. De larven leven van bladluizen op diverse kruiden, waaronder akkerdistel, stalkruid en wilde peen (GOELDIN DE TIEFENAU 1974, ROJO ET AL. 2003).

Summary – Very rare. No apparent trends. Dry, warm grasslands and open areas in forests.

Paragus bicolor Rood kalkkrieltje

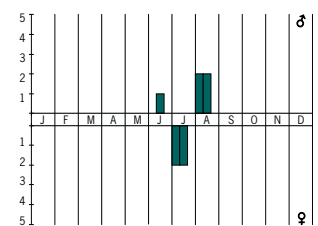
MR

Vrij grote, brede *Paragus* met variabele hoeveelheid rood op overigens zwarte achterlijf. Achterrand van schildje geel, rugplaatjes 3-4 met streepjesparen van zilverachtige bestui-ving. Lengte 7 mm.

Vermoedelijk gaan er in Europa onder de naam *P. bicolor*

Een paring van *Orthonevra nobilis* in touwtrekhouding (mannetje met kop naar beneden, vrouwtje met kop naar boven).

Paragus albifrons